

Bolşevik edebiyatı

Moskva'da çıkan "Avangard" mecmuasında bolşevik tenkitçilerinin P. Puşkanof, Soyvetlerdede edebiyatı şöyle karakterize ediyor:

"Son zamanların bedii edebiyatımızın gayri hususiyetlerinden biri de vahişi ve bizzat vahişi hayvanların hayatından alınan eserlerin bolluğudur. Muharrir ve edipler, hayvanların hayat ve adetlerinden şekiller, hevesle bahsediyorlar. Ve Soyvet kütüphanelerindeki istatistikte göre, hayvanlara dair olan bu bedii eserlerin okuyucuları günden güne artıyor..."

Bu neden böyle oluyor? Edebiyatın "hayvanlaşması" neden ileri geliyor? İnsan hayatından yazılacak mevzumu kalmadı? Yahut yazmağa cesaretini etmiyorlar?

Soyvetlerde romantizm ilanı harp edildiğinden itibaren, bolşevik edebiyatının bir fotoğraf makinesi şekline aldığı hakkında şikâyetler görünmeye başlamıştı. Edebiyat her şeyi olduğu gibi tasvir etmekte Soyvet rejiminin aleyhinde bir ceylan uyandırıyor. Yetimler sürüsü, açlar kafilesi, iztiraplar, minnetler, kâhki sesleri, her tarafa doldurmuştu. Buna karşı "kızıl romantizm" diye bir buyruk çıkmıştı. Komünizm, sosyalizm cenneti, proleter diktatörlüğü, cihan ihtilali edebiyatta idealize edilecekti. Edebiyatı gayri şe'nî, hâyâli ve utopik eserlerle doldur. Hâyâli iş çok geniştir, sonsuzdur. Alabildiğince gider.

Edebiyatta muhtelif cereyanlar meydana geldi. Hele, Soyvetler muhtelif milli cemiyet ve vatanları ihvata ettiği için, bu cereyanlar ayrı-ayrı millî renklerle adlandı.

Edebiyatta sağ, sol, orta, yerli milliyetçilik, rus şovenizmi, oportünizm, v.s. v.s. gibi belli başlı cereyanlar doğdu. Azerbaycan'ın dağlarını, tarlalarını, cennet gibi bağlarını, akar bulaklarını, ceylan ve maralları, ceylan ve maral gibi kızlarını tasvir eden bir muharrir milli şovenizme ihtilal edindi.

Geçen ay Soyvet edebiyat gazetelerinde marakeli bir me'sele münakaşa ediliyordu. Mevzu şu idi: bir bolşevik edip, almış bir roman yazmış. Bu romanda baş rol oynayan kahraman, "her insan gibi" sevmek, iztirap çekmek, kışkırmak duyğularına da mâlik imiş; aynı zamanda da komünist imiş.

Bu bir kıyamet koparmıştı. Tenkitçi, ortodoks bir bolşevik fanatizmle soruyordu:

— Bir komünist bir kadın seve bilir mi? Bir komünist bir kadın için iztirap çekebilir mi? Kiskanca bilir mi? Bu duyğular kapitalizm mahsulü olup, hep mülkiyetin doğur. Mülkiyetin, verasetin imha edildiği bir sosyalizm vatanında bir komünist, "bu benimdir, bu yalnız bana mahsustur" diye bilir mi? Ve kendi sorgusuna kendisi cevap vererek: — "Tabii, ki değil!" diyor.

Fakat ona diyorlar, ki: mülkiyet kalkmışsa, aile kalkmamıştır. Şimdilik aileye tahammül edileceği iş aşka ve kiskançlığa da tahammül edilmelidir.

Bu fikri sağ eğinti ve mazur telâki edenlerle makâl adedinden, bir me'selede birleşmişlerdi, ki o da: aşk ve kiskançlık idealize değil, terzile edilecektir. vaktinde ve temamlı ile ve ikmal edilebilirleri kolaylaştırarak şekilde teşkilâtını islah etsin..."

Yani, Azerbaycan adliye teşkilâtı, pamuk ve petrol uğrunda mücadelede komünist teşkilâtının elinde bir kamçı, bir çomak rolunu oynama bilecek bir terror müessesesi haline gelmelidir. Onun için, adliye, kadrosunu değışecek, "sınıf düşman oldukları için" mülkiyetçi köylüye rahmeden adliyecilerin yerine G.P.U. mektebinden mezun "hukukçular" alacak, mahkemelerin "efektin" artırmak için ilk tahkikat, istintak, şahit, subut, isticvap, hakkı müdafaa v.s. v.s. gibi sırf "burjuva esaslarını" terkederék, G.P.U.-yeri, "baş düşürücü bir sür'atle" karar ve hüküm verecektir.

Bu karar ve hükümleri yanlış ve adaletten uzak olsa da, ehemmiyeti yoktur. Maksat "inkılâbî nizâm" ı ve pamukla petrol planının ikmâlîni temindir. Bunun için kolhoz tarlaları petrol ocaklarındaki ağır ve gayri insanî şeraitde, açlığa ve sefaletle dayanıyarak fîrâr eden köylü ile işçi amansız bir surette tecziye edilecektir. Gaye: bu, "fîrârların" asıl sebeplerini araştırarak ve meydana çıkarmak değil, köylü ile işçiyi, nasl olursa olsun, işleemek ve çalıştırmaktır.

Mahkeme başka cinetlere karşımaz, karışıp ta, kabahatın baştan ayağa rejimde, diktatörlüğe ve hükümetin kendisinde olduğu anlaşılırsa, mazunlarla iddia makamların yerlerini değıştırmek icap eder, ki buna komünist fırkası nasil tahammül edebilir?

Azerbaycan komünist fırkası, adliye teşkilâtının ve "baş müddeiummîlik makamı-

"Rond'un feshi

Kaç aydan beri Almanya'da icrayı faaliyet eden rus faşistlerinin teşkilâtı mahut "Rond" bundan bir zaman evvel Devlet Gizli Polisi tarafından fesholunarak men'edilmiştir. Feshi kararına esas olarak, bu teşkilâta faşizm ve nasyonalsosyalizme kat'iyen hiç bir alakası olmayan ve düşman zümrelerin desisesine buraya dahil bulunan gayri mamul bir takım unsurları "Rond" u bünyesinden çürütmeğe sayetmesi gösterilmektedir.

"İstiklâl", "Bütün ve bölünmez Rusya" şıartı altında tesis olunan "Rond" un tahayyül ettiği ilerideki Rusya'da hangi esaslar üzerinde hakimiye sürmek niyetinde olduğunu ve Rusya'dan ayrılarak olan milletler hakkında hangi gayeler beslediğini geçen nushalarını birinde etraflı surette sarh etmiştir. Aynı zamanda mezkûr makalelerde, bu teşkilâtın doğduğu günden itibaren sarılanlarla dolmağa başladığını bir kaç delillerle isbat ederek, bunlardan işe bilhassa Kafkas-yahı ve isimleri bize belli olanların çevirmek istedikleri dolapları kaydetmiştir.

Esas itibarile, Almanya'da vukubulan son 5-6 ayın hadiseleri, bilhassa Almanya'da yayılan muhtelif muhacirlerin avantürleri kısımoları arasında yeni vaz'iyetten istifade ederek bir takım siyasi dolaplar çevirmek ümidini uyandırmıştır. Hatta bazı gayri me'sul ve kendisini meşur olduğu millîtin "meşru müessesî"i" mendup bir takım şahıslar Almanya'da cereyan eden hadiselerin ilk zamanlarında çabuk "faaliyete" geçerek, küçük ve tanınmaz alan gazetelerinde makaleler dergetirmekle sını'lı surette ara-sıra gürtürleri yaptıkları, fakat "faaliyet" ve gayretleri ismenlen in'itake ve alkayı uyandırmadığından, neticede çevirmek istedikleri fîrârlıkları bitîn-bitînine süya düştü. Zahirinden ve şeklen "Rond" a benzer, fakat gayece "kendî milletlerini istiklâl" istidad eden bu, "teşkilât", içinde — şayan dikkattir, ki — daha edice kadar Berlin Soyvet ticaret müesseselerinde hizmette bulunan veyahut alenen sosyal-demokrat fırkası âzasi olan adamlar dahil bulunmakta idi. Fakat "Rond" un icrâsında olduğu gibi, bu zümreler daha esas itibarile gayri muhtelif ve munhasıran avantüre tiplerinden müteşekkîl bulunuyorlardı, ki bundan dolayı da az bir zaman içinde makasda nail olmadan temamlie bozulup dağıldılar.

Bu suretle "edebiyatta diktatörlük" herkesi korkuttu. Herkes insan hayatına temas etmekten korkuyor. Bilhassa şimdiki zamanda, şimdiki cehennem hayatını kim tasvir eder?

Ona göre, en iyisi, hayvan kalbine, hayvan hayatına ve hayvan ruhuna görecek o dilsizleri konuşturmal.

Soyvetlerde hayvanların insanlardan daha me'sul olduğunu yazmıştı.

İnsanlar bu me'sul mahlukların manevi, ruhi hayatlarına çok alaka göstermeğe başlamıştı.

Soyvet kütüphanelerinde bu gibi eserlere karşı gösterilen alaka ile bolşevik ediplerin "Bir eşiğin hayatı", "Bir köpeğin iztirapları", "Bir leyleğin seyahatı", "Hasta öküzü" v.s.-leri de bugün teyit eder. V. Nuh-Oğlu

nn, yeni şeraitte göre, yeni vazifesini şöyle tarif etmektedir:

- 1-Emek disiplini yükselmesi ve işten fîrâre karşı şiddetli savaş.
- 2-İşçinin makineyi ve makine aksamını gayri me'sul surette kullanımına dikkat, devlet emlakinin korunmasına.
- 3-Fabrikaların tek müdür tarafından idare edilmesini için mücadele, işçi işaensinin ve maasların vaktinde verilmesini temini.

Sanayi sahasında bu vazifelerle beraber, adliye ekinçilik sahasında da aynı şekilde vazifelerle mükelleftir. Soyvet adliyesi:

- 1-Sovhoz ve kolhozların idari, iktisadi ve siyasi cihetten kuvvetlenmesine, kolçomak ve kolçomakçıları tarafından tahrip edilmesine, kolhoz emlakile mahsulünün âza tarafından arzu ettikleri gibi tasarruf ve istifade edilmesine çalışacak.
- 2-Mahsulün artmasına, fırka ile hükümetin mahsul teslimi hakkındaki kararlarının vaktinde ve behemehal yerine yetirilmesine ve buna mâni olan veyahut müşkîlât çıkarılarak şiddetle cezalanmasına sayedecektir.

Bu suretle Soyvet adliyesi, ilmin, mantığın, beşerî hukukun anladığından, hak, adalet, insan gibi mefhumlara yabancı, fabrika ve tarlalarda bir tazyik ve terror makinesi şekline almış bulunuyor.

Onun elinde artık Soyvet hükümetinin de değil, komünist fırkasından çıkma bir "kannun" vardır.

Uzak Şark'ta

Şehzade Abdul-Kerim'in ziyaret ve beyanatı. — Abdul-Kerim nerededir? Çin Şarkı Türküstan'a demir yolu geçiyor. — Mancuko'da Japonya'da Türklér.

Japonya gazetelerinin verdikleri malûmata göre, Abdül Hamid'in torunu Abdül-Kerim imperator Midzi'nin ve 1890 senesinde Abdül Hamit tarafından Japonya'ya gönderilmiş "Ertögrül" harp gemisi şehitlerini mezarlarını ziyaret etmiştir. Malûm olduğu üzere, 1890'de sultan Abdül Hamit Japonya imperatoruna arzihürmet etmek için Osman Paşa kumandasında "Ertögrül" namında bir harp gemisi göndermişti. "Ertögrül" Japonya denizinde batmış ve onun kurtarılmış eirat ve zabitanı imperator Midzi'nin emriyle Japonya harp gemisiyle İstanbul'a gönderilmiştir.

Prems Abdül-Kerim işte bu münasebetle imperator Midzi'nin ve Türk şehitlerinin mezarlarını ziyaret için Japonya'ya gelmiş imiş...

Geçen nushalarımızda Abdül-Kerim'in Şarkı Türküstan'da hareket ettiğini, İstanbul gazetelerinden naklen, haber vermiştik. Bu hususta Moskva'da ve Şarkı Sibirya'da intişar eden bolşevik gazeteleri dahi uzun ve etraflı malûmat veriyorlardı. Habarovski şehrinde çıkan bolşevik gazetelerinden "Tih-Okeanskaya Zvezda" 21. 7. 1933. tarihli nushasında Şarkı Türküstan'da tahte oturmak için Japonya'nın Tokyo'ya bir Türk prensi gönderdiğini, bu prens ehemmiyetli bir şahsiyet olmasa da, japon zabitanı ve Türk muhacirleri yardımlie hâkim ola bileceğini yazmakta idi.

Moskva'da çıkan "Pravda" gazetesi de 15. 8. 1933 tarihli nushasında yazıyor, ki: — "Japonya Mancuko'daki işğal sahasını genişlendirmek için üç Moğolistan'ı tehdide başlamıştır.

Empyalist melekeler Şarkı Türküstan'a yardım ediyorlar. Buraya top, tayar, silah ve kıyiyetli para gönderiyorlar.

Mancuko melekelerini yaratan Japonya empyalizminin son gayesi, dahi ve ha-rici (Soyvet elindeki) Moğolistan'da dahil olmak üzere, Tibet'e kadar, Şarkı Türküstan'da almaktır. Bu maksatla Japonya geniş planlar tertip etmiş, Japonya'da Şarkı Türküstan'ın dilini öğrenmek için hususi mektep açılmıştır. Bu mektepte Şarkı Türküstan'da Japonya için propaganda yapacak adamlar hazırlanmakta imiş. Şarkı Türküstan'daki Özbek ve Kirgiz vekillerinin bu fikre razı olmadıkları malûm olmuş imiş.

Japonya'daki Türküstanlılar, Japonya empyalistleriyle anlaşp oraya Türk prensi Abdül-Kerim'i getirmişler ve onu sabık Mancuko imperatoru ve hazırlık Mancuko hükümi Fu-ri gibi Şarkı Türküstan'a hâkim kılacak fikrindedirler.

Soyvet gazetelerinin bu nesriyatını Abdül-Kerim tekip etmiştir. Abdül-Kerim Tokyo gazetelerine demiştir, ki:

"Turan milletlerinden birisi olan Türk milletinden olduğum için Turanlığa muhabbetim olacağı tabiidir. Lâkin dünya seyahatim esnasında Japonya'ya gelişim, fakat Japonya'yı görmek ve burada Türk şehitlerini imperator Midzi'yi ziyaret etmek için Şarkı Türküstan'daki hadiselerle kayıyın alarak girecektir.

Tokyo'da çıkan "Japon Muhbiri" mecmuası Abdül-Kerim'in Eylülün 14-de Ameri-

ka'ya giden vapora Japonya'dan hareket ettiğini haber vermektedir.

Diğer taraftan Suriye'de çıkan arap gazetelerinden birinin muhabiri Abdül-Kerim'in orada bulunan refikasıle vekilini ziyaret etmiştir. Vekil Abdül-Kerim'den mektup aldığı ve o mektubunda Şarkı Türküstan'da tahte çıkmak üzere bulunduğuyuzaldığını söylemiştir. * * *

Uzak Şark gazetelerinde okunduğuna göre, Çin hükümeti Pekin'den Şarkı Türküstan'a büyük bir demir yolu çekmek tikrme düşmüştür. Asıl Çin'i orta Asya ile bağlayacak ve Çin muhacirlerini Şarkı Türküstan'da yerleşmesini kolaylaştıracak olan bu demir yolu, 2.000 mil kadar uzunlukta olup Hamı, Lurtan ve Urumç'ye kadar uzanacaktır.

Yeni soyvetler nutuzunda olan üç Moğolistan'la İngiliz nutuzundaki Tibet arasıncın geçektir.

Çin hükümeti bu yol için 2.000.000 gümüş dolar tasnis etmiştir.

Japonya gazetelerinin bu münasebetle su mutataaca bulunuyorlar:

"Demir yolu inşası ve onu kontrol me'lesesi Mancurya'yı Asya'nın harp meydanlarından bir haline getirecek ve neticede Mancuko melekelerini yarattı. Ve Çin ile Japonya'nın arasındaki hadiselere sebep oldu.

Çinliler şimali-şarkide vukubulan bu hadiselerden ibret almayp, Türküstan'a kadar Çin-Orta Asya demir yolu inşa etmek fikrine düştüler. Çin'in bu niyeti, harik Moğolistan, Şarkı Türküstan ve Tibet hudutları arasındaki yerlerde dahi harp çıkarmaktan uzak olmaacaktır.

Mancurya'yı kaybettikten sonra Çinliler şimali-garbi vilayetlerine ehemmiyet vermeye başladılar. Sabık hariciye nazırı Kuven-Kan ve general Mas'ûnün Türküstan'ın dahiline varıp dönmeleri, demir yollar nazirle dahiliye nazırının Pavtovin'e kadar seyahatları bu me'sule ile alakadardır. Mancurya'yı kaybettikten sonra muhacir iskân edecek yerleri arayan Çinliler, Şarkı Türküstan'daki istiklal hareketinden korkmağa başlamış, bu melekeleri de kaybederlerse Çin muhacirlerini iskân edecek yerleri kalmıyacağına nazara alarak acele bir surette demir yolu inşasını düşünüyorlar.

Hal hazırda Çin ricailini düşündüren me'sele, Şarkı Türküstan alahisinin bu teşebbüsü nasil karıştıyacaktır. * * *

Yeni Mancuko devletinin son istatistikine göre, bugünkü Mancuko'da 30.929.000 ahalı yaşamaktadır. Bunlardan 16.332.000-i erkek ve 12.723.000-i kadın olmak üzere 28.605.000-i Mancur, 566.000-i Japon, 137.000-i başka milletlerdir. Bu suretle Mancurlar lükzinde 97,6% nisbet teşkil ederler. Kvanton vilayetine cenubi Mancuko demir yolu etrafındaki Mancurları da hesaba katarsak Mancurların sayısı 29.951.000-e varar. Japonlar 838.000, sıf milletler 139.000 oluyolar, ki hepsi bir yerde 30.929.000 yapar.

Lütfen sahifeyi çeviriniz

saahlerle dolu idi. Göçay, Kazak, Gence, Ağdam, Ağdas, Muğan, Salyan, Lenkeran, Bakı, Nahevçan, Karabağ, Kubu bu seyyar mahkemelerle dolmuştu. Gazeteler tevkif, ihkare, sürgün edilen ve malları, emlakları müsadereye maruz kalan köylülerimizin adlarını sayıp bitirmiyorlardı. Karardan alışıyolar, ki 1934-ni yılda terror ve şiddet siyasetine daha çok hiz verilecektir.

Köylünün tarlalarda, işçinin fabrika ve petrol ocaklarında mukavemet ve itaat-sizliğim daha çok şiddet kespetteğiyile delâlet eden bu vaz'iyet, terror kurbanlarının artacağına korkunç bir işaretir.

Melekeleri terkedip kaçanların daha fazla olacağı demektir.

Buna karşı şimdiden çareler düşünmek ve yollar aramak icap eder.

Şüphe yoktur, ki en radikal yol, bütün hakkı, adaleti, hukuku ayakları altına almış, adalet müessesesini bir terror makinesine çevirmiş, melekelerini istila altında tutmuş, milletimizi haksız, hukuksuz bir sürü köleye döndüren can ve vahşet rejiminin devrilmesidir.

Bu istila kalkmayınca hakkaniyet ve adaletin hüküm sürmesi imkân haricindedir.

Hakki, hürriyeti, mülkiyeti, insaniyeti tanımayan bir rejimde adalet aramak esasen manâsızdır.

Bununla beraber bu terror yüzünden melekeleri terketmekte olan ve terkedecek olan zavallı kradeslerimizin mukadderatını düşünmemiz gerekir.

Soyvet adliyesinin adletsizliği kurban olan kradeslerimizin adlet düşüncesini nazarı dikkatimiz celptemek için elimizden gelen her şeyi yapmalıdır. Mirza-Bala

Azerbaycan'da

Gence gazeteleri

Bu vakta kadar Gence'de rusca „Udar“, türkçe „Zerbe“ ve ermenice „Arvats“ namında üç gazete çıkıyordu.

Hali hazırda bu gazeteler adlarını değiştirmişlerdir. „Udar“ — „Gancinski Rabcı“, („Gence ameleli“), „Zerbe“ — „Yeni Gence“, „Arvats“ de — „Horurdan Gence“ („Sovyet Gencesi“) namını almışlardır.

Bakü'da Türküstan konseri

Bakü'ya gelmiş olan Türküstan san'atkar heyeti etnografik konser vermiş başlamıştır. Hayette maruf dansözlerden Maryem Arambegim Hanım da iştirak etmektedir. Şarkiler söylenen Asya Hanım, dansöz Valamat-zade, Ali Ardobas, solist Hazer-zade, Molla-Kondof, royalist Halebski dahi heyete dahildirler.

Heyet Özbek, Tacik, Kazak, Uygur, Döngən, Moğol, Tatar ve İran şarkileri ve danslarıle müzik motifleri göstermektedirler.

İflas

Sovyet cumhuriyetleri birliği devlet bankasının Azerbaycan şubesi, Bakü'deki „Kimya“ nam bir şirketin, borçlarını mukamele ödemediğinden, emlakını müzayede ile satacağını ilân etmektedir.

Hayvan miktarı

Azerbaycan halk komiserler heyeti son içtimalesinden birinde, devlet ve kooperatif müesseselerinin malik bulundukları hayvanların miktarını tanzim için bir tahrir yapılmışına karar vermiştir.

Bir tayın

Azerbaycan'ın yüngül (hafif) sanayi komiserliğine birinci vekil olarak Stepan Pronzani nam bir rus tayın edilmiştir.

Nüme mahkemesi

Masalı nahyesine merbut Hasanlı köy kolhozu 100 hektar buğday ve arpa ekmiş iken, yalnız 50 hektarı toptiya bilmıştır. Mütebakası mahvolmuştur. Kızıl-Ağaç köy kolhozu 180 hektar buğday ve 10 hektar arpa ekmiş iken, ancak 30 hektar toplanmıştır. Bu köylerin kolhoz azaları üzerinde nüme mahkemesi yapmak için oraya seyvar mahkeme hareket etmiştir. („Bakinski Rabcı“ No. 161)

„Lök-Batan“

Lök-Batan petrol mntakası geçen yıl tabii surette petrol fişirtirilmeye başlamış ve bir kaç hafta içinde 7—8 bin ton petrol verilmek Sovyetlerin petrol istislahine açılmış doldurulmasına yardım etmiştir.

Son telgraf haberlerine göre, Lök-Batan gene hareket gelmiş, petrol tabii fikiyeler halinde almaya başlamıştır. Lök-Batan bu defa günde 10—12 bin ton petrol veriyormuş.

Bakü'nün 10—12 kilometrolüğünde, Yasamal karşısındaki Kurt Kaplıları üstünde olan Şubanı, Ateşkah, Sulu-Tepe ve Puta ile bir mntaka teşkil eden Lök-Batan Bakü'ya yakın, demir yolu üzerinde ve deniz sahilinde olması itibarile daha ziyade ehemmiyet kazanmıştır.

Sovyetler Lök-Batan'a gökten emmiş bir hızz gibi bakıyorlar. Şairler onu tasvir ediyor. Kompozitorlar onun namına motifler besteliyorlar.

Azerkino (Azerbaycan sinema fabrikası) da geri kalmamış, „Lök-Batan“ diye bir film çevirmiştir.

Filim Ağustosun birinden itibaren Bakü'da gösterilmeye başlamıştır.

Japonya'da hali hazırda 5—6 bin müslüman vardır. Bunların, Türkiye ve İran sefaretine mensup olanlardan gayrisi, hep Rusya'dan muhacret etmiş Türklerdir. Bunların arasında 40—50 Hindistan müslümanları da vardır. Müslümanların toplu yeri Tokyo şehridir. Burada 200 kadar Türk oturuyor. Türklerin resmen maarif nezaretine merbut 6 sınıflı güzel bir mektepleri vardır. Bu mektep yanında ilk mektepler için muallim hazırlayan iki yıllık kurslar mevcuttur. Tokyo'da bir İslâm mahellesi, bir yurt binası, bir de, üstünde mektep ve okul bir İslâm matbaası olan bir bina mevcuttur.

Kobi şehrinde 100-e kadar Türk, 30—40 Hindistan müslümanları yaşamaktadır. Bunların da bir İslâm mahellesi ve bir mektepleri mevcuttur. Japonya'nın sair yerlerinde dahi Türkler ve müslümanların mektep, cami ve cemiyetleri vardır. Müslümanların Tokyo'da merkezi ittifaqları ve merkez idareleri duruyor ve buradan bütün milli ve dini işleri idare etmektedirler.

Japonya'daki Türklerin ittifağı 1928 Birinci Teşrinde teşkil olmuştur, bu yıl Birinci Teşrin başlarında ittifağın beş yılğı tes'it edilmiştir.

Tokyo'daki Türk mektebi Eylülün 11-nden itibaren tedrisata başlamıştır.

İstiklâlçılar cephesinde „Promete“ matbuatı ve Türkiye

Rusya'dan ayrılmak ve bolşevik istilâsından kurtulmak üzere vuruşan milletlere mensup ve „Promete“ cemiyetinin teşvici ve içinde müttelik bulunmaları hesabıyla, „Promete matbuatı“ adını verebilecekmiş muhbir ve mücteliler tarafından nesrolunan müttelik mecmua ve gazeteler, Türkiye Cumhuriyetinin 10 yıllık münasibetile yapılan büyük bayramı candan iştirak etmiş ve bu günü kutulamak üzere makaleler yazmışlardır.

Türkiye misalinin istiklâl için uğraşın bu milletlerde ne gibi his ve heyecanlar uyandırdığına bir misal olmak üzere işbu nesriyatın bazı parçalarını burada ıktibas ediyoruz:

Milli Azerbaycan davasının mürevedici olan gazeteminiz bu güne tahsis ettiğiniz değenki nüshasından başka, İstanbul üniversitesi profesör muavinerinden, Azerbaycanı Cafer Oğlu Ahmet Beyin idaresinde çıkan „Azerbaycan Yurt Bilgisi“ mecmuasının 21—22 sayılı dupli numarası daha bu güne tahsis olunmuştur. Seksen şahıslık bir kitap halinde çıkan bu nusha, başta büyük reis Gazi Hazretleri olmak üzere, Türk inkılâp ve cumhuriyetinin büyük şahsiyetleri ve binalerine ait muhtelif resimler havi olduğu gibi, sade Azerbaycanlılar değil, Türkiye dışındaki Türk ilerinin müttellikleri tarafından yazılan bazı yazıları dahi bir arada toplamıştır.

Gazi'nin güzel bir fotoğrafile açıklan bu cildin ikinci yapığında büyük inkılâpın gençliğe hitap eden heyecanlı vezicesi dercedilmiştir. Siyah bir zencile çevrilmiş müsterek haritaları cildin kısmı mahsusında derpolunan Türk ilerinin büyük benifiki eser hallerine pek uyğun gelen bu hitabeden sonra, Mustafa Vekilli Beyin imzasını taşıyan baş makalede, günün ehemmiyeti heyecanlı cümlelerle kaydedilmiş ve en sonunda, vaktile işgal altında iken Azerbaycan istiklâline sevinen Türkiye ile 13 seneden beri müttih bir istilaya maruz iken, bugün kardeş memleketin saadetine sevinen Azerbaycan arasında bir mukayese yapılarak deniliyor, ki:

„On üç senedir bayram, sevinç ne olduğunu Azeri Türkleri unutmamıştır. 13 senedir vatandaş istilâ edilmiş, milli benifiki gaddar düşman ayakları altında ezilmiştir. 13 senedir yüzümüz gülmüyor, kalbimiz kan ağlıyor, ana ve bacelarımızın göz yaşları durmadan akıyor. Fakat, bu gün için acılar ve sızalar durdu. Yüzümüz gülmüyor, kalbimiz sevinçle çarpıyor; atıye ümit ve imanımız artıyor.

Büyük mâtem içinde büyük bayram, büyük şatlık yapıyoruz ve Türk varlığını bu güzel bayramını bütün candan kutluyoruz.

Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, yaşasın büyük Türk kahramanı!“

Türküstan istiklâl davasını terşiv ile muhterem Çokay Oğlu Mustafa Beyin idaresi altında çıkan „Yaş Türküstan“ mecmuası bu güne tahsis ettiği baş makalesini atideki satırlarla bitiriyor:

— „Türkiye haricindeki bir Türkler için Türkiye Cumhuriyetinin ayrıca bir ehemmiyeti vardır. Türkiye Cumhuriyetinde bir, milliyet esasının devlet kuruluşunun bütün cihelerinde asil olduğunu görüyoruz. Bir Türküstan, Kafkasya, Edil-Ural ve Kırm Türkleri kendi vatanlarımızda rus proletaryası diktatorluğuna karşı milli gayemiz — Türkçülük ve Türk devletçiliğinin zaferi yolunda hiç durmadan gayri müsavit güçlerle vuruşmaktayız. Bu vuruşta, Türkiye'de yerleşip güçlenen Türklük, — Türkiye dışı siyasetinde bizlerle ve albetimizle alikadar olmasa dahi, — bizim için büyük ve mânevi yardım teşkil edecektir. Çünkü beride yenen Türklüğün ötede de yeneceği Edil-Ural istiklâl davasının mürevedici olup muhterem Ayaz İshaki Beyin idaresi altında çıkan „Yana Milli Yol“ gazetesi

dahi koymuşlardır.

Bayramın ikinci günü, 30 Birinci Teşrinde, İstanbul'da mahkûm Türk ölkelerinin muhbirlerinden teşkil edilmiş „Turan nesri-maarif ve yardım cemiyeti“ İstanbul muallimler birliği salomunda büyük bir toplantı aketmiştir. Toplantıda, „Turan nesri-maarif ve yardım cemiyeti“nin Edil-Ural, Kırm, Türküstan, Azerbaycan ve Şimali Kafkasyalılardan ibaret âzâlerle muhipleri bütün ailelerle beraber hazır bulunuyorlardı.

Cemiyetin muhterem reisi Muharem Fevzi Beyefendi içtimai araçak „Turan“ candan ibaret olduğunu izah ettikten sonra, günde her Türk gibi bizim de iştirak edeceğimiz tarih olduğunu kaydetmiş, Türkiye inkılâbının büyüklüğünü, derinliğini ve şümül-

— „Türkiye'ye dost bütün devletler Türkiye'ye vekiller gönderip onu derketmişti büyük bayram münasibetile tebrik ediyorlar. Fakat bu vekiller arasında, Türkiye'nin bütün kaygusunu kendi kaygusu ve onun sevincini kendi sevincini bilen ve bugünkü halde kızırl rus emperyalizmi altında gerek ihtisadın, gerekse siyasetten ezilmek, milli hususlerini bildirmek hakkında bulunmayan Türkiye'li Türklerin kan ve can kardeşleri Azerbaycan, Türküstan, Kırm ve Edil-Ural Türklerinin vekilleri kahraman Türkiye'li-leri bu büyük bayram münasibetile resmen tebrik edemeyeceklerdir. Bunun içindir, ki yurdumuz Edil-Ural'ın istiklâli için muhaceretini ağır serati altında çalışan biz, istiklâl uğrunda çıalmak içinde bize hem örnek, hem de ümit menbai olan kahram, müttelik ve geleceği parlak bulunan Türkiye'yi bu büyük bayram dolayısıyla, her türlü ilâhi ve insani haklardan mahrum ilimiz adından tebrik ederiz.“

Kırm istiklâl davasının muhterem şefi Cafer Seyit-Ahmet Beyin Dobruca'da çıkan „Emel Mecmuası“na yazdığı baş makalede su cümleleri buluyoruz:

„Türkiye Cumhuriyetinin tahakkuku, tarihi, dili, kanı, imanı bir olan bütün türklüğün kaynaşması ve yarıncı Türk illeri cumhuriyetlerinin milli-siyasi bir yolda anlaşmaları için her türlü kaydı ve şartı tabii olarak ortadan kaldırıyor, ki bundan tam inkılâpçı türkcülerin sevinmeğe, Türk-milli vicdanının ümitlenmeğe yerden göğe kadar hakları vardır. Buna binaendiri, ki Türkiye Cumhuriyetinin kuranları yalnız Türkiye tarihi değil, bütün Türk milletinin istiklâli hüriyet ve minnetle selâmlar... ve bu uğrunda kurban düşenleri rahmetle, tazimle yat ve tebcil eder...“

Kardeş Şimali Kafkasya istiklâlçılarının organı bulun „Kafkasya Dağları“ mecmuası Gazi Hazretlerinin bir fotoğraflarla bezelen ilk safhasında bu gün münasibetile duyduğuy heyecanını su cümlelerle izhar ediyor:

— „Her milletin hayatında yeni bir devre başlangıcı olan tarihi günleri vardır. Kardeş Türk milletinin hayatında da bu tarihi gün hiç şüphesiz, 29 Birinci Teşrin 1923 — Türkiye Cumhuriyetinin resmen ilân edildiği gündür.“

Ve Osmanlı imperatorluğunun çöküşünün, yeni Türkiye'nin doğuş ve kuruluş safhalarına hulusa etikten sonra diyor, ki:

— „Kan ve ateş içerisinde yeniden doğan Türkiye, şimdi bu şanlı eserin on yıllığını — dahi rehberin idaresi altında elde etmiş olduğu kazançların on yıllığını tes'it ediyor.

Kardeş Türk milletinin bu şanlı bayramını biz de candan tebrik ediyor ve onlarla beraber bagırıyoruz:

Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, yaşasın büyük reis Gazi Mustafa Kemal Hazretleri!“

Paris'te Kafkasya (Azerbaycan, Gürcüstan ve Şimali Kafkasya), Ukrayna ve Türküstan milli hareketlerinin müsterek organ olarak iştişar eden fransızca „Promete“ mecmuası bu münasibetile derçettiği makalede su temenniyatta bulunuyor:

— „Rus-bolşevik istilâsından kurtulmaya çalışan milletler, pek âla biliyorlar, ki sağlam ve kuvvetli Türkiye'nin mevcudiyeti, genişlemeye can atan rus çhağırılığının ileri hareketlerini durdurmak için büyük bir âmiddir. Bu milletler şunu da kuvvetle imanyorlar, ki bir çok itiraplar çekerek, istiklâl uğrunda sayısız kurbanlar vermiş bulunan yeni Türkiye, istiklâl ve hüriyetleri için çalışan milletlerin tabii arzu ve haklarını herkesten daha iyi takdir edecektir. Bilhassa, ki işbu milletlerin uğrunda fedayi can ettikleri idealları tahakkuku bizzat Türkiye'nin hayatı menfaatları için de elzemdir.“

— „Türkiye'ye dost bütün devletler Türkiye'ye vekiller gönderip onu derketmişti büyük bayram münasibetile tebrik ediyorlar. Fakat bu vekiller arasında, Türkiye'nin bütün kaygusunu kendi kaygusu ve onun sevincini kendi sevincini bilen ve bugünkü halde kızırl rus emperyalizmi altında gerek ihtisadın, gerekse siyasetten ezilmek, milli hususlerini bildirmek hakkında bulunmayan Türkiye'li Türklerin kan ve can kardeşleri Azerbaycan, Türküstan, Kırm ve Edil-Ural Türklerinin vekilleri kahraman Türkiye'li-leri bu büyük bayram münasibetile resmen tebrik edemeyeceklerdir. Bunun içindir, ki yurdumuz Edil-Ural'ın istiklâli için muhaceretini ağır serati altında çalışan biz, istiklâl uğrunda çıalmak içinde bize hem örnek, hem de ümit menbai olan kahram, müttelik ve geleceği parlak bulunan Türkiye'yi bu büyük bayram dolayısıyla, her türlü ilâhi ve insani haklardan mahrum ilimiz adından tebrik ederiz.“

Kırm istiklâl davasının muhterem şefi Cafer Seyit-Ahmet Beyin Dobruca'da çıkan „Emel Mecmuası“na yazdığı baş makalede su cümleleri buluyoruz:

„Türkiye Cumhuriyetinin tahakkuku, tarihi, dili, kanı, imanı bir olan bütün türklüğün kaynaşması ve yarıncı Türk illeri cumhuriyetlerinin milli-siyasi bir yolda anlaşmaları için her türlü kaydı ve şartı tabii olarak ortadan kaldırıyor, ki bundan tam inkılâpçı türkcülerin sevinmeğe, Türk-milli vicdanının ümitlenmeğe yerden göğe kadar hakları vardır. Buna binaendiri, ki Türkiye Cumhuriyetinin kuranları yalnız Türkiye tarihi değil, bütün Türk milletinin istiklâli hüriyet ve minnetle selâmlar... ve bu uğrunda kurban düşenleri rahmetle, tazimle yat ve tebcil eder...“

Kardeş Şimali Kafkasya istiklâlçılarının organı bulun „Kafkasya Dağları“ mecmuası Gazi Hazretlerinin bir fotoğraflarla bezelen ilk safhasında bu gün münasibetile duyduğuy heyecanını su cümlelerle izhar ediyor:

— „Her milletin hayatında yeni bir devre başlangıcı olan tarihi günleri vardır. Kardeş Türk milletinin hayatında da bu tarihi gün hiç şüphesiz, 29 Birinci Teşrin 1923 — Türkiye Cumhuriyetinin resmen ilân edildiği gündür.“

Ve Osmanlı imperatorluğunun çöküşünün, yeni Türkiye'nin doğuş ve kuruluş safhalarına hulusa etikten sonra diyor, ki:

— „Kan ve ateş içerisinde yeniden doğan Türkiye, şimdi bu şanlı eserin on yıllığını — dahi rehberin idaresi altında elde etmiş olduğu kazançların on yıllığını tes'it ediyor.

Kardeş Türk milletinin bu şanlı bayramını biz de candan tebrik ediyor ve onlarla beraber bagırıyoruz:

Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, yaşasın büyük reis Gazi Mustafa Kemal Hazretleri!“

Paris'te Kafkasya (Azerbaycan, Gürcüstan ve Şimali Kafkasya), Ukrayna ve Türküstan milli hareketlerinin müsterek organ olarak iştişar eden fransızca „Promete“ mecmuası bu münasibetile derçettiği makalede su temenniyatta bulunuyor:

— „Rus-bolşevik istilâsından kurtulmaya çalışan milletler, pek âla biliyorlar, ki sağlam ve kuvvetli Türkiye'nin mevcudiyeti, genişlemeye can atan rus çhağırılığının ileri hareketlerini durdurmak için büyük bir âmiddir. Bu milletler şunu da kuvvetle imanyorlar, ki bir çok itiraplar çekerek, istiklâl uğrunda sayısız kurbanlar vermiş bulunan yeni Türkiye, istiklâl ve hüriyetleri için çalışan milletlerin tabii arzu ve haklarını herkesten daha iyi takdir edecektir. Bilhassa, ki işbu milletlerin uğrunda fedayi can ettikleri idealları tahakkuku bizzat Türkiye'nin hayatı menfaatları için de elzemdir.“

İstiklâl bayramları

(İnci sahifeden mabat)

istiklâl bayramı gibi milliyet ve mill istiklâlin önüne geçilmez bir hak olduğunu isbat ediyor.

Milli hususiyetlerini temamilen kaybetmiş, aristokrasi ve şehirlileri ana dilini unuttuğu ve kendilerini temamilerle dâmmı olmasına rağmen, köylü Çehistan tekrarı unanarak medeni ve müttelik bir devlet haline gele bilirdi; dünyanın üç büyük imperatorluğu tarafından ödürülerek esirlik mezarına gömülen Leh milleti kanlı kelenini ırtarak ve üstündeki ağır mezar taşını atarak tekrar ayağa kalkması ile bütün dünyayı hayretler içinde bıraktı ise, neden nisbeten daha müsait serait içerisinde bulunan Azerbaycan kendi istiklâline kavuşmıyacak, neden Kafkasya, Türküstan, Edil-Ural, Kırm ve Ukrayna gibi milletlere bu hüriyet nasip olmayacaktır? ...

— Hayır, olacaktı ...

İşte bu iki cumhuriyetin istiklâl bayramlarını candan tebrik ederken duyduğumuz büyük ümit ...

M. E. Resul-zade

ünî etrafına anlatılmış ve sözü diğer Türk ölkeleri müttellilerine terk ederek, alkışları içinde nutkuna nihayet vermiştir.

Muharem Beyden sonra Türküstan namına Hoca Oğlu Osman Bey, Azerbaycan namına Vekilli Mustafa Bey, Kırm namına Cafer Seyit Ahmet Bey çok samimi ve hararetili alkışlarla karışılan heyecanlı nutkularında mensup buldukları esir ve mahkûm iller namına Türkiye Türklerinin büyük sevincine iştirak etmişlerdir.

Azerbaycan namına söz söyleyen Vekilli Mustafa Bey kendii nutkunda, mahkûm Türk illeri müttellilerine bu büyük ve muazzam bayramda kendii sevdiği ve duyğularını bildirmek imkânını yaratan „Turan“ cemiyetine ve onun muhterem reisine teşekkür ettikten sonra ecümle demiştir, ki:

„İlk Türk cumhuriyeti olan Azerbaycan su istilâsına maruz kaldığı günlerde Anadolu'nun göbünde Türkiye Büyük Millet Meclisi açılıyordu. Burada Türk istiklâl ve Türk demokrasisi müttellifer oluyordu. Bu hadise biz Azeri istiklâlçileri ve Azeri cumhuriyetçilerini ümit ve ruhunu takviye eden bir hadise olmuştu.

Türkiye'nin zaferi Şark'ta, bilhassa su istilâsı altında inleyen mahkûm Türk illerinde, milli kurtuluş hareketinde daha hızlı hamlelerle derinleşmesini mücip olmuş, mahkûm Türklerle, o cümleden Azerbaycan'ın milli istiklâl savaşında ümit ve iman aşılmiştir.

Türkiye'nin inkılâbı büyüttük, alemşümülüdür. Yaşasın Türkiye inkılâbı, yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!“

Hatırlardan sonra yeni Türkiye'yi kurtaran ve kuran büyükler göndermek üzere aşağıki telgraflar okunmuştur:

„Ankara. Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine.

Bütün Türk aleminin büyük bayramını kutulamak için „Turan nesri-maarif ve yardım cemiyeti“ âzâlerle muhipleri dün gece yaptıkları toplantıda Türkiye istiklâl ve kurtuluş yolunu gösteren Zati Devletlerine tazimat ve tebrikat duyğularını arzetteğinden beri memur eylediklerinden bu şerefli vazifeyi ifa için keyifietleri derin hürmet ve büyük ittifaarla arzederim efendim.“

„Ankara. Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine.

Umum Türk aleminin büyük bayramını kutulamak için dün gece cemiyetimizin âzâleri ve muhipleri yaptıkları toplantıda cihan Türklerinin iftihar eylediği şanlı muvaffakiyette büyük hisse iştirak olan Zati Devletlerini sureti mahsusada kutuladıklarının derin hürmetle arzederim efendim.“

„Ankara. Büyük Erkanı Harbiye reisi Müştir Fevzi Paşa Hazretlerine.

Büyük Türk aleminde istiklâl ve hüriyet yolunu açan on senelik parlak muvaffakiyati kutulamak üzere „Turan nesri-maarif ve yardım cemiyeti“ âzâleri ve muhipleri dün gece tertip ettikleri toplantıda bütün dünya Türklerinin medarı ümit ve tesellisi olan Türk Ordusunun büyük kumandanı Zati Devletlerini ayrıca kutuladıklarının kemali hürmetle arzederim efendim.“

Uzun ve şirekli alkışlarla kabul edilen bu tebrik telgraflarından sonra toplantı konser kısmına başlamıştır. Azerbaycan, Kırm, Edil-Ural, Türküstan ve Şimali Kafkasya musikisi, dans, sarıkı çalmış, oynanmış ve okunmuştur. Muhtelif Türk illerine mensup erkekli-kızlı gençler milli elbiselerde milli oyunlar göstermişler. Minimuni yavrular çok alkışlanan Azerbaycan, Kırm, Anadolu, Türküstan ve Edil-Ural şarkileri söylemişlerdir.

Gece geç vakta kadar samimi ve ailevi bir şekilde devam eden bu eğlence, derin bir neşe ve sevinç içerisinde hitam bulmuştur.

Druck: A. Wesemann, Berlin SW 11, Stresemannstraße 72
Verantwortlich: E. Verlag u. Redaktion Ernst Gebhardt, Berlin
Chefredakteur: M. E. Resul-zade